

Forvaltningsrevisjon - Lærlingeplasser og oppfølging av lærlinger

Behandles i utvalg	Møtedato	Saknr
Kontrollutvalget i Trøndelag fylkeskommune	07.10.2025	53/25
Saksbehandler	Torbjørn Brandt	
Arkivkode	FE-217	
	TI-&58	
Arkivsaknr	24/455 - 8	

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget slutter seg til revisors anbefalinger og oversender rapport fra forvaltningsrevisjon til fylkestinget med følgende forslag til vedtak:

1. Fylkestinget ber fylkesdirektøren sikre systematisk informasjon om:
 - a. forventninger, rettigheter og plikter i arbeidslivet til elever i Vg1 og Vg2 på yrkesfaglige utdanningsprogram.
 - b. nye rettigheter for lærlinger i henhold til ny opplæringslov.
2. Fylkestinget ber fylkesdirektøren orientere kontrollutvalget om oppfølging av punkt 1 i vedtaket siste halvår 2026.

Behandling:

Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor Tor Arne Stubbe presenterte rapporten. Kontrollutvalget stilte spørsmål og fikk svar på sine spørsmål.

Kontrollutvalgets tilleggsforslag til nytt punkt 2:

Fylkestinget ber fylkesdirektøren om å:

- påse at alle skoler har lokale handlingsplaner for formidling, og at innholdet i handlingsplanene gjøres kjent og tilgjengelig for lærere
- sikre bruk av samarbeidsavtaler
- sikre bruk av lokale læreplaner

Kontrollutvalgets endringsforslag i punkt 1:

I punkt b strykes ordet "nye" i starten av setningen.

Kontrollutvalgets endringsforslag til nytt pkt. 3 (gamle punkt 2):

- Andre halvår endres til første halvår
- Oppfølging av vedtaket i punkt 1 og 2 (2 tas inn som nytt tillegg)

Forslag til vedtak i punkt 1 med kontrollutvalgets endringsforslag ble enstemmig vedtatt.

Kontrollutvalgets forslag til nytt punkt 2 ble enstemmig vedtatt.

Forslag til vedtak i nytt punkt 3 med kontrollutvalgets endring ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget slutter seg til revisors anbefalinger og oversender rapport fra forvaltningsrevisjon til fylkestinget med følgende forslag til vedtak:

1. Fylkestinget ber fylkesdirektøren sikre systematisk informasjon om:
 - a. forventninger, rettigheter og plikter i arbeidslivet til elever i Vg1 og Vg2 på yrkesfaglige utdanningsprogram.
 - b. rettigheter for lærlinger i henhold til ny opplæringslov.
2. Fylkestinget ber fylkesdirektøren om å:

- a. påse at alle skoler har lokale handlingsplaner for formidling, og at innholdet i handlingsplanene gjøres kjent og tilgjengelig for lærere.
 - b. sikre bruk av samarbeidsavtaler.
 - c. sikre bruk av lokale læreplaner.
3. Fylkestinget ber fylkesdirektøren orientere kontrollutvalget om oppfølging av punkt 1 og 2 i vedtaket første halvår 2026.

Vedlegg

Rapport fra forvaltningsrevisjon - Læreplasser og oppfølging av lærlinger

Saksutskrift av sak 05_25 Statusoppdatering

Saksutskrift av sak 79_24 Prosjektplan

Vedlegg til sak 79_24 Prosjektplan

Saksutskrift av sak 63/24 Bestilling

Saksopplysninger

Kontrollutvalget bestilte forvaltningsrevisjon med tema 'læreplasser og oppfølging av lærlinger', se sak 63/24. Bestillingen er gjort med bakgrunn i plan for forvaltningsrevisjon 2024-2028. Revisor la fram prosjektplan i sak 79/24.

Formålet med å gjennomføre denne forvaltningsrevisjonen er for å se om fylkeskommunen kan forbedre forberedelsene til læretid og formidlingen av lærlinger, oppfølging av lærebedriftene og oppfølging av lærlinger i læretiden.

I denne saken legges rapport fra forvaltningsrevisjonen frem til behandling i utvalget.

Problemstillinger

Revisor utarbeidet tre problemstillinger som denne forvaltningsrevisjon skal besvare: Problemstillingene er:

1. *Ivaretar fylkeskommunen sine forpliktelser overfor elever som skal ut i læretid?*
2. *Sikrer fylkeskommunen at lærebedrifter overholder regelverk og avtaler?*
3. *Ivaretar fylkeskommunen sine forpliktelser overfor lærlingene i læretiden?*

Problemstilling 1

For å undersøke problemstilling 1 har revisor utarbeidet fire kriterer som skal undersøkes og hvor skolene skal:

1. utarbeide lokale handlingsplaner for formidlingsarbeidet
2. gjøre handlingsplanene tilgjengelige og kjent for yrkesfaglærerne
3. utarbeide samarbeidsavtaler med bedrifter
4. utarbeide lokale læreplaner som grunnlag for vurdering av praksis/hospitering i bedrift

Revisor har følgende funn for kriteriene:

1. Formidlingskoordinatorer svarer at skolen ikke har slik plan eller at de ikke kjenner til en slik plan.
2. Ca. 70 % av formidlingskoordinatorene som mener at handlingsplanen er tilgjengelig for yrkesfaglærerne. Det er 50 % av formidlingskoordinatorene som uttrykker at handlingsplanene gjøres kjent hvert år.
3. Halvparten av formidlingskoordinatorene svarer at skolen har samarbeidsavtaler med lærebedrifter, mens den andre halvparten svarer at de ikke har avtaler eller at de ikke vet om det eksisterer slike avtaler.
4. 79 % av formidlingskoordinatorene som mener at dette i stor eller meget stor grad utarbeides ved deres skole

Vurderinger til problemstilling 1

Revisors vurderinger knyttet til de fire kriteriene til problemstilling 1 er at:

1. Kravet om at skolene skal ha en lokal handlingsplan for formidlingsarbeidet er i delvis oppfylt.
2. Kravet om at handlingsplanene skal være tilgjengelige og kjent er delvis oppfylt.
3. Kravet om at skolene skal utarbeide samarbeidsavtaler med bedrifter er delvis oppfylt.
4. Kravet om at det skal utarbeides lokale læreplaner for praksis/hospitering i bedrift gjennom YFF er delvis oppfylt.

Konklusjon for problemstilling 1

Revisor konkluderer med at fylkeskommunen i hovedsak ivaretar sine forpliktelser overfor elever som skal ut i læretid.

Problemstilling 2

For å undersøke problemstilling 2 har revisor har utarbeidet tre kriterier som skal undersøkes og hvor fylkeskommunen skal:

1. Godkjenne lærebedrifter som tilfredsstiller følgende krav
 - a. Har produksjon/oppgaver som dekker læreplanen i faget
 - b. Har utpekt faglig leder med dokumentert kompetanse i faget
 - c. Har utarbeidet intern opplæringsplan, inklusive rutiner for oppfølging og evaluering av opplæringen (internkontroll)
2. Systematisk veilede og kontrollere at lærebedriftene oppfyller kravene i Opplæringsloven
 - a. Årlig rapportering
 - b. Veiledning
3. Trekke tilbake godkjenningen som lærebedrift dersom
 - a. Bedriften ikke lenger oppfyller kravene
 - b. Bedriften ikke har hatt lærling siste to år

Revisor har følgende funn for kriteriene:

1. Seksjon fagopplæring saksbehandler alle søknader om godkjenning som lærebedrift og har rutiner for å kontrollere at bedriften som søker har produksjon/oppgaver som dekker læreplanen i faget, at bedriften dokumenterer kompetanse/erfaring i faget, at det utarbeides intern opplæringsplan og at opplæringen evalueres
2. Fylkeskommunen legger til rette med kurs, råd og veiledning for lærebedriftene, og virker å være i god dialog med både samarbeidsorgan og selvstendige lærebedrifter. Fylkeskommunen innhenter også en årlig rapportering fra lærebedriftene, og følger opp de lærebedriftene som tilkjennegir avvik.
3. Det er gitt eksempler på at lærebedrifter har tapt sin godkjenning som lærebedrift på grunn av at de ikke oppfyller krav i henhold til opplæringsloven. Det er også gitt eksempler på bedrifter som har forsømt plikter etter annet regelverk, og som derigjennom har tapt sin godkjenning. Det er opplyst at det er automatikk i at lærebedrifter taper godkjenning dersom de ikke har hatt lærling siste to år. I tilfeller hvor de på nytt ønsker å ta inn lærling, så vil disse måtte godkjennes på nytt.

Vurderinger til problemstilling 2

Revisors vurderinger knyttet til de tre kriteriene til problemstilling 2 er at:

1. Kravet om at fylkeskommunen skal godkjenne lærebedrifter som fyller gitte krav, vurderes å være oppfylt.
2. Kravet om at fylkeskommunen systematisk skal veilede og kontrollere at lærebedriftene oppfyller kravene i opplæringsloven vurderes å være oppfylt.
3. Kravet om at fylkeskommunen skal trekke tilbake godkjenning som lærebedrift vurderes å være oppfylt.

Konklusjon for problemstilling 2

Revisor konkluderer med at fylkeskommunen gjennom sin prosess med godkjenning av lærebedrifter, årlig rapportering fra lærebedrifter, veiledning og oppfølging av informasjon om utfordringer i lærebedrifter, overholder sine forpliktelser til veiledning og kontroll med lærebedriftene.

Problemstilling 3

For å undersøke problemstilling 3 har revisor utarbeidet fire kriterier som skal undersøkes og hvor fylkeskommunen skal:

1. Godkjenne lærekontrakt mellom lærling og lærebedrift
2. Følge opp lærekontrakter med meldte utfordringer
3. Heve/endre lærekontrakter ved vesentlige brudd på plikter

Revisor har følgende funn for kriteriene:

1. Fylkeskommunen anvender nasjonal mal for lærekontrakter og tilhørende dokumentasjon. Informasjonen kontrolleres og signeres av lærling, lærebedrift og fylkeskommunen.
2. Lærebedriftene gir informasjon om hvordan utfordringer i læreforholdet kan/bør følges opp, og når/hvordan fylkeskommunen og andre kan bistå lærebedriften/samarbeidsorganet.
3. Fylkeskommunen har prosesser for å gjøre vedtak om å heve lærekontrakter med bakgrunn i både lærlingens og lærebedriftens brudd på plikter, og uavhengig av om man er enig eller uenig i heving av lærekontrakten.

Vurderinger til problemstilling 3

Revisors vurderinger knyttet til de tre kriteriene til problemstilling 3 er at:

1. Kravet om at fylkeskommunen skal godkjenne lærekontrakter mellom lærling og lærebedrift er oppfylt.
2. Kravet om at fylkeskommunen skal følge opp lærekontrakter med meldte utfordringer vurderes som oppfylt.
3. Kravet om at fylkeskommunen skal gjøre vedtak om heving/ending av lærekontrakter ved vesentlige brudd på plikter vurderes å være oppfylt.

Konklusjon for problemstilling 3

Revisor konkluderer med at fylkeskommunen ivaretar sine forpliktelser overfor lærlingene i læretiden.

Anbefalinger

På grunnlag av konklusjonene til de tre problemstillingene anbefaler revisor at fylkeskommunen bør:

- Sikre systematisk informasjon om forventninger, rettigheter og plikter i arbeidslivet til elever i Vg1 og Vg2 på yrkesfaglige utdanningsprogram.
- Sikre systematisk informasjon om nye rettigheter for lærlinger i henhold til ny opplæringslov.

Høringssvar og uttalelse fra fylkesdirektøren

Revisor oversendte rapporten til fylkesdirektøren. Fylkesdirektøren har avgitt et høringssvar som ligger ved selve rapporten. Sekretariatet har uavhengig av dette oversendt rapporten til fylkesdirektøren, i tråd med kommuneloven § 23-5. Fylkesdirektøren er informert om at fylkesdirektøren har anledning til å uttale seg saken og før kontrollutvalget fatter vedtak.

Vurdering og konklusjon

Rapporten er i tråd med kontrollutvalgets bestilling og prosjektplanen. Revisors vurderinger er omfattende og grundige, og gir godt grunnlag for å konkludere. Forvaltningsrevisjon gir nødvendig og nyttig informasjon som kan bidra til læring og forbedring. Anbefalingene fra revisor kan derfor bidra til fylkeskommunens arbeid med å utvikle og forbedre forberedelsene til læretid og formidlingen av lærlinger, oppfølging av lærebedriftene og oppfølging av lærlinger i læretiden.

Sekretariatet anbefaler at utvalget oversender rapport fra forvaltningsrevisjon til behandling i fylkestinget.